

Ur *Den Kommunistiska Internationalen* N:o 1. (1920)

Maxim Gorkij

Vladimir Iljitj Lenin

En anhängare av en teori som hävdar att personlighetens roll i kulturutvecklingens process är försvinnande liten är V. I. Lenin dock – enligt min åsikt – en energikälla utan vars inflytande den ryska revolutionen ej skulle kunnat antaga den form (len nu antagit).

Jag har en gång – med förbehåll – jämfört honom med Peter den store. Man log åt denna jämförelse och fann den överdriven. Men detta var just en liknelse med förbehåll – ty personligen anser jag Lenins roll som Rysslands socialreformator mindre betydande än hans betydelse som världsrevolutionär. Han är icke blott en mån på vars vilja historien lagt den fruktansvärda uppgiften att till grunden uppröja den brokiga, oformliga, lata myrstack av människor som heter Ryssland. Hans vilja är en outtröttlig murbräcka, vars stötar kraftigt skakar Västerens monumentalt uppbyggda kapitaliststater och den sedan årtusenden vittrande jorden i Österens vidriga, på träldom uppbyggda despotier.

Jag tror fortfarande – som jag trodde för två år sedan – att för Lenin Ryssland endast utgör material för ett experiment som påbörjats i världsfamnande, planetarisk måttstock. Först upprörde mig denna tanke, fördunklad som den var av en känsla av "medlidande med det ryska folket, men vid iakttagande av hur under den ryska revolutionens händelseförlopp, alltefter dess fortskridande på bredden och på djupet, revolutionen alltmer väcker till livs och organiserar krafter, som är i stånd att tillintetgöra grundvalarna för den kapitalistiska ordningen, finner jag nu, att om ock Ryssland är dömt till försöksobjekt, så är det orättvist att för detta skjuta skulden på en man, som strävar efter att förvandla de ryska arbetande massornas potentiella energi till kinetisk, faktisk energi.

Var och en erhåller vad han förtjänt – det är rättvist. Ett folk som förruttnat i monarkins tryckande luft, handlingslöst och viljelöst, berövat tron å sig självt, otillräckligt "borgerligt" för att resa starkt motstånd och otillräckligt kraftigt för att i sig dräpa den tiggaraktigt förvärvade, men segt fasthållna strävan efter borgerligt välstånd, – detta folk enligt sin historias huvudlösa logik tydligen nödgat att genomleva alla dramer och tragedier som är möjliga att undgå för ett passivt väsen som lever mitt under en barbariskt utvecklad klasskamp, vars mest frånstötande yttring utgjordes av en sådan blodig vidrighet som kriget 1914-18.

Naturligtvis ämnar jag inte författa något försvarstal för att rättfärdiga V. Lenin – varken jag eller han har behov därav.

Men jag känner honom en smula och, då "objektivt länkande personer" beskyller honom för att vara framkallare av det grymma – inbördeskriget, terrorn och andra brott – så kommer jag att tänka på herr Lloyd George, som 1913-14 höll älskliga lovprisande tal till tyska folkets ära under en resa i Tyskland i sällskap med en engelsk lärarexkursion och sedan i England vid en mottagning för tyska lärare men. samtidigt slipade de bajonetter och fabricerade de granater, som skulle slita tyskarna i stycken. Alla dessa "stora män": den bäste av dem, den skamlösaste av cyniker, Clemenceau, "demokratins naive romantiker" Woodrow Wilson; socialisterna som beviljat krediter för organisering av det europeiska. blodbadet, de lärda som uppfunnit giftgaser och annat otäckstyg; skalderna som 1914 förbannade tyskarna och 1918 engelsmännen – all denna mögel och rost utanpå det i upplösning stadda gamla samhället, just den har med sin illasinnade hand tillfogat den europeiska kulturen ett djupt, måhända dödligt sår och fortsätter att i sadistisk glädje martera Rysslands kropp genom att bidra till att

förlänga inbördeskriget, genom att söka kväva det med blockaden och dräpa dess små barn med frost och svält.

Fel – om man nu måste tala om dem – är inga brott. Och Lenins fel är en ärlig mans fel, och ännu har det i hela världen aldrig funnits någon ofelbart handlande reformator. Men Lloyd George, Clemenceau & Co. handlar ofelbart, såsom värkliga tukthusvaktare, såsom yrkesmördare, dömande till svältens och köldens kval ett helt folk och bidragande till att förlänga en medborgartvist, som är absolut meningslös, därför att det i Ryssland utom ”bolsjevikerna” fullständigt saknas krafter i stånd att taga makten i sin hand och hos det pinade landet väcka till liv den energi som är oundgänglig för produktivt arbete.

För att återvända till V. I. Lenin måste jag säga, att mina personliga sympatier för honom ej spelar någon som helst roll i det ögonblick då jag skriver om honom. Jag betraktar honom som en varelse, underkastad min iakttagelse, likaväl som alla andra personer och företeelser vilka ej kunna undgå att intressera mig, beskrivaren av mitt hemlands liv och leverne.

Denne man håller ett tal på ett arbetarmöte – han talar i förunderligt enkla ordalag, med en tunga av järn, med en yxvass logik, men jag har i hans oförsonliga ord aldrig lagt märke till vare sig grov demagogi eller den banala posörens gravna fras. Han talar alltid om ett och samma: Om nödvändigheten att till grunden tillintetgöra människornas olikställighet och om vägarna som leder dit. Denna gamla sanning ljuder i hans mun skarpt, oförsonligt: man märker alltid hur han orubbligt tror därpå och märker hur lugn denna hans tro är – fanatikernas tro, men den vetenskapliga fanatikernas, icke den metafysiska eller mystiska fanatikernas. Det synes mig att det individuellt mänskliga nästan inte intresserar honom; han tänker bara på partier, massor, stater, och på detta område äger han en länkares och experimentators gåva av förutseende och genial intuition.

Han äger den lyckliga tankeklarhet, som vinnes endast förmedels anspänt, oavbrutet arbete.

En fransman frågade mig en gång:

– Tycker ni ej att Lenin är en giljotin som tänker?

– Jag skulle vilja likna hans tankes arbete med slagen av en hammare, som, i besittning av synens gåva, i grund söndersmular vad som det är hög tid att tillintetgöra.

För småborgarna i alla länder måste Lenin naturligtvis te sig som en Attila som kommit för att grusa småborgerligt välstånd och hemtrevnads Rom, uppbyggt som det är på träldom, blod och röveri. Men liksom antikens Rom förtjänade sin undergång, så berättigar även samtidens brott raserandet av dess värld. Detta är en historisk nödvändighet. Ingen och intet kan längre förhindra det.

Nu ljuder klagande tal om den europeiska kulturens värde, om nödvändigheten att försvara den för de nya hunnernas anstorm – detta tal är ärligt och av betydelse endast i munnen på en revolutionär, men i munnen på organisatörerna av och de medskyldiga till den skändliga massakern 1914-18 är det en motbjudande lögn.

Kulturens utvecklingsprocess, om man med de orden skall förstå en fortsatt stegring av konstens, vetenskapens, teknikens framsteg samt av mänskornas jämsides gående och därav framkallade humanisering – denna process kan naturligtvis inte fördröjas av den nya omständigheten att inte bara några tiotusental av individer, utan massornas talrika miljoner aktivt deltar i kulturarbetet.

*

Ibland uppställer den för skriftställaren oundgängliga fantasiens djärvhet inför mig frågan:

– Hur skådar Lenin den nya världen?

Och framför mina ögon utbreder sig då en grandios bild av jorden, elegant avslipad genom den fria mänsklighetens arbete till en jättestor smaragd. Alla människor är förståndiga, och var och en besitter känslan av personligt ansvar för allt som utföres av honom och runt om honom. Överallt trädgårdsstäder – rymmande majestätiska byggnader. Överallt arbetar för människans nytta de av hennes förnuft underkuvade och organiserade naturkrafterna, och själv är hon äntligen elementernas behärskare. Hennes fysiska energi slösas inte längre bort på smutsigt grovarbete. Den har förvandlats till andlig energi, och hela hennes kraft är inriktad på utforskandet av de tillvarons grundproblem, över vilkas lösning sedan hedenhös förgäves tanken kivar, söndersplittrad som den är av de oundgängliga ansträngningarna att förklara och försvara den sociala kampens företeelser; utmattad som den är av den i dessa företeelsers värld oundvikliga tragedien att nödgas erkänna förefintligheten av tvänne oförsonligt fientliga principer.

Tekniskt förädlad, har arbetet, som erhållit en djupare social mening, blivit en njutning för mänskan. Äntligen har människans förnuft blivit verkligt fritt – den dyrbaraste av alla principer. – och äntligen har förnuftet förlorat allt klenmod.

Ett oförfärat förstånd och en skarpt genomträngande blick på politikens område – detta är grunddrag i Lenins natur. Världen har aldrig förr hört språket av den diplomati som besjålas av honom. Må vara att detta språk på det grövsta skär i de ömtåliga öronen på diplomaterna i frack och smoking, men detta är ett dräpande sant och riktigt språk. Och sanningen kommer att förbli grov, tills vi människor själva gjort den Vacker som vår musik, vilken är en av de goda sanningar vi skapat.

Jag tror inte jag tillskriver Lenin drömmar som är honom främmande. Jag tror inte jag romantiserar denne man. Jag kan inte föreställa mig honom utan denna sköna dröm om alla människors kommande lycka, om deras framtida ljusa, glädjefyllda liv. Ju större mannen är, dess djärvare är hans dröm.

Lenin är i högre grad människa än någon av mina samtida, och, fast hans tanke helt naturligt företrädesvis sysslar med de politiska överväganden som romantikern måste kalla ”inskränkt praktiska”, så är jag övertygad, att denna kampfyllda tanke under de sällsynta ögonblicken av vila föres hän i den sköna framtiden vida längre och skådar mer än jag kan föreställa mig. Grundsyftet i Lenins hela liv är det allmänskliga goda, och han måste oundvikligen i tidernas fjärrperspektiv skönja slutet på den väldiga utvecklingsprocess, vars början hans egen vilja tjänar asketiskt och tappert. Han är en idealist, om man i delta ord skall lägga sammanfattningen av alla en naturs krafter i en enda idé; den allmänna välfärdens. Hans personliga liv är sådant, att man i en tid av övervägande religiösa stämningar skilde hållit Lenin för ett helgon.

Jag vet, att detta kommer att göra kälkborgarna rasande, att många kamrater kommer att draga på smilbandet och att Lenin själv kommer att ge till ett skratt. Helgon – detta är verkligen ett paradoxalt och löjligt ord tillämpat på en person, för vilken det ”absolut inte existerar något heligt”, som förre revolutionären, den antike ”gudamänniskan” Tjajkowskij sagt 0111 honom. Lenin – ett helgon! Denne man, som av de engelska konservativas väluppfostrade och kulturella ledare lord Churchill anses för ”den grymmaste och mest motbjudande människa”.

Men den ”hedervärde” lorden kan inte förneka, att helighet i kyrklig mening sällan uteslutit grymhet och hårdhet, varpå kyrkofädernas blodiga slagsmål på de ekumeniska mötena, inkquisitionen och en mängd andra vederstyggligheter kan tjäna som bevis. Å andra sidan har den medborgerliga värksamheten, för såvitt man med helighet förstår att osjälviskt och oförväget tjäna folkets, frihetens och sanningens intressen, i alla tider framskapat vida flera verkliga helgon.

Den hårde realisten, den sluge politikern Lenin håller så småningom på att förvandlas till en legendarisk personlighet. Det är väl.

Från Indiens undangömdaste byar kommer hinduer, marterade av de engelska ämbetsmännens århundradelånga förtryck, till den ryska missionen i Kabul, efter att ha smugit sig fram hundratals verst. över bärgstigar och genom skogar med risk för sitt liv, – och spörjer:

– Vad är Lenin för något?

Och på den motsatta kanten av världen säga de norska arbetarna till vilken ryss de månne möta:

– Se Lenin, det är en riktig hedersman. En sådan har aldrig förr funnits på jorden.

Jag säger: detta är väl. Det stora flertalet människor måste tro för att börja handla. Det dröjer för länge att vänta tills de börjar tänka och förstå, och kapitalets onda genius förkväver dem allt hastigare genom armod, alkoholism och utmattning.

Det tycks vara nödvändigt att nämna, att för Lenin vänskapen icke är främmande, att över huvud taget för honom inget mänskligt är främmande. Det är en smula genant och löjligt att tala härom, men kälkborgarna i hela världen är så förfärade och lord Churchill blir så starkt förbittrad, då han kastar en blick österut, att det värkar skadligt på hälsan! Enär jag lider av godmodighet, anser jag mig skyldig att en smula lugna de förfärade, de förbittrade och övriga fiender till "bolsjevismens" ledare.

Det händer, att Lenin överskattar människors goda egenskaper till deras förmån och till nackdel för saken. Men nästan alltid bekräftas hans till synes ogrundade negativa omdömen oundvikligt av folk, vilka han negativt bedömt redan innan han sett resultatet av deras arbete. Det kan vittna om att Lenin har bättre känsla för folks dåliga egenskaper än för deras goda, men även om att det över huvud och överallt finnes betydligt mer ynkliga människor än nyttiga.

Ibland glimtar i denne hårde politiker en gnista av nästan kvinnlig ömhet för någon människa, och jag är övertygad, att terrorn kostar honom outhärdliga, om än skickligt dolda lidanden. Det är otroligt och otänkbart, att de människor som av historien dömts till den oförsonliga motsägelsen att döda den ene för den andres frihet icke skulle känna kval som söndersliter själen. Jag känner flera ögonpar, där detta brännande kval stelnat för alltid, för hela livet. Varje mord är mig fysiskt motbjudande, men dessa människor är martyrer, och mitt samvete kan aldrig tillåta mig att fördöma dem.

Jag tillägger att, då man talar om Lenin man ovillkorligen får lust att tala om allting – det kan nog förresten inte vara annorlunda, ty det är att tala om en människa som står i mittpunkten och höjd över allting.

Det är klart, att man om honom personligen kan säga vida mer än som sagts här. Men jag hindras därifrån av denne mans blygsamhet, vilken fullständigt saknar äregirighet. Jag vet, att till och med del lilla som här sagts kommer att synas honom överflödigt, överdrivet och löjligt. Nåväl, må han skratta – det förstår han utmärkt att göra. Men jag hoppas att många kommer att. läsa dessa rader icke utan nytta för sig själva.

I dessa rader har det varit tal om en man, som haft modet att börja den alleuropeiska sociala revolutionens process i ett land, där 85 proc. bönder inte vill bli annat än mätta borgare. Detta mod anses av många för vansinne. Men jag började mitt arbete som väckare av den revolutionära stämningen genom ett hell åt de tappres vanvett.

Det var ett ögonblick, då mitt naturliga medlidande med Rysslands folk tvingade mig anse vanvettet nästan för en förbrytelse. Men nu, då jag ser, att detta folk vida bättre förstår att

tåligt lida än att medvetet och hederligt arbeta, så sjunger jag ånyo en lovsång åt de tappres heliga vanvett.

Den främste och vanvettigaste av dem är Vladimir Lenin.

Maxim Gorkij.

(Ur "Kommunistiska Internationalen" N :o 12.)

Innehållförteckning till tidskriften [Den Kommunistiska Internationalen](#)